

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU22

Immaterialrätt

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om kostnader i mål om patent. Utskottet anser att regeringen bör se över handläggningstider och kostnader i civilrättsliga mål om patent med inriktningen att dessa ska hållas nere.

Utskottet föreslår därtill att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden som rör bl.a. upphovsrätt, patent och olika åtgärder för att öka företags kunskap om immaterialrätt. I flera fall avstyrks motionerna med hänvisning till pågående arbete och gällande rätt.

I betänkandet finns 10 reservationer (S, M, SD, C, KD, L, MP). I en reservation (S, C, MP) förordas att riksdagen inte gör något tillkännagivande.

Behandlade förslag

Cirka trettio yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Frågor som rör upphovsrätt	6
Motionerna.....	6
Bakgrund och pågående arbete	7
Tidigare riksdagsbehandling	13
Utskottets ställningstagande.....	15
Frågor som rör patent	18
Motionerna.....	18
Bakgrund och pågående arbete	18
Tidigare riksdagsbehandling	20
Utskottets ställningstagande.....	21
Övriga frågor som rör immaterialrätt	22
Motionerna.....	22
Bakgrund och pågående arbete	23
Tidigare riksdagsbehandling	26
Utskottets ställningstagande.....	27
Reservationer	30
1. Vissa frågor om upphovsrätt, punkt 1 (M).....	30
2. Vissa frågor om upphovsrätt, punkt 1 (SD).....	31
3. Vissa frågor om upphovsrätt, punkt 1 (C)	33
4. Upphovsrättsskyddade konstverk på offentliga platser, punkt 2 (SD, C)	34
5. Kostnader i mål om patent, punkt 3 (S, C, MP).....	35
6. Åtalsprövning vid patentinfrång, punkt 4 (M, KD, L)	36
7. Ny immaterialrättsstrategi, punkt 5 (M, KD, L)	37
8. Övriga frågor om immaterialrätt, punkt 6 (M).....	38
9. Övriga frågor om immaterialrätt, punkt 6 (SD)	38
10. Övriga frågor om immaterialrätt, punkt 6 (KD)	39
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	41
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	41

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Frågor som rör upphovsrätt

1. Vissa frågor om upphovsrätt

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:274 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD),

2021/22:845 av Sofia Westergren m.fl. (M) yrkandena 1 och 2,

2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1–5,

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 10 och

2021/22:3368 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 22.

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (C)

2. Upphovsrättsskyddade konstverk på offentliga platser

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 8 och

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 30.

Reservation 4 (SD, C)

Frågor som rör patent

3. Kostnader i mål om patent

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om kostnader i mål om patent och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2435 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 25,

2021/22:3380 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 6 i denna del och

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 11 i denna del.

Reservation 5 (S, C, MP)

4. Åtalsprövning vid patentinfrång

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3380 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 6 i denna del och

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 11 i denna del.

Reservation 6 (M, KD, L)

Övriga frågor som rör immaterialrätt

5. Ny immaterialrättsstrategi

Riksdagen avslår motion

2021/22:3687 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 10.

Reservation 7 (M, KD, L)

6. Övriga frågor om immaterialrätt

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:1798 av Markus Selin (S),

2021/22:2037 av Johnny Skalin (SD),

2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 6,

2021/22:2435 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2021/22:3355 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 6,

2021/22:3687 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 12 och

2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 44.

Reservation 8 (M)

Reservation 9 (SD)

Reservation 10 (KD)

Stockholm den 9 juni 2022

På näringsutskottets vägnar

Carl-Oskar Bohlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carl-Oskar Bohlin (M), Jennie Nilsson (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V), Lotta Olsson (M), Alexander Christiansson (SD), Mathias Tegnér (S), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD), Amanda Palmstierna (MP) och Niels Paarup-Petersen (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet 26 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22 som rör olika immaterialrättsliga frågor.

Den 24 mars 2022 fick utskottet information från Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (Klys) om hur man ser på genomförandet av EU:s nya upphovsrättsdirektiv i svensk rätt. Vidare fick utskottet den 31 mars 2022 information från statssekreterare Lars Westbratt om det pågående arbetet med att genomföra EU:s nya upphovsrättsdirektiv och det enhetliga patentsystemet.

I bilaga 1 finns en förteckning över behandlade förslag.

Utskottets överväganden

Frågor som rör upphovsrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden som rör upphovsrätt. Utskottet hänvisar främst till pågående arbete på både EU-nivå och nationell nivå. I flera fall hänvisar utskottet även till gällande rätt. Jämför reservation 1 (M), 2 (SD), 3 (C) och 4 (SD, C).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3368 av Viktor Wärnick m.fl. (M) anförs att en viktig del i att skapa en gemensam digital marknad i Europa är ett starkare skydd för upphovsrätten som också omfattar juridiska personers rätt att skydda sitt material och få ersättning om det återanvänds. Motionärerna begär därför i yrkande 22 ett tillkännagivande om att en digital inre marknad inom EU förutsätter att skyddet för immateriella tillgångar harmoniseras, liksom villkoren för att träffa upphovsrättsliga avtal.

Av kommittémotion 2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 1 framgår att motionärerna anser att det finns ett behov av att modernisera upphovsrätten. I motionen framhålls bl.a. att en god balans måste finnas i lagstiftningen utifrån vad som är rimligt i dagens samhälle. I en översyn bör särskilt intresset av en fri åsiktsbildning värnas, skriver motionärerna. I motionen framhålls vidare i yrkande 2 att befintliga inskränkningar i upphovsrätten är dåligt anpassade efter det moderna samhället. Lagstiftaren bör enligt motionärerna därför tillsätta en utredning med syftet att införa mer flexibla inskränkningar i upphovsrätten utifrån vad som är skäligt med hänsyn till samhällets utveckling. Av motionens yrkande 3 framgår att motionärerna anser att regeringen bör överväga om upphovsrättens långa skyddstider är befogade utifrån moderna förhållanden. Det framhålls vidare i motionen att möjligheterna att tillgängliggöra upphovsrättsskyddade verk på legala sätt måste förbättras. Detta framgår av yrkande 4, och motionärerna framför att med fullgoda alternativ till illegala tjänster, som lever upp till konsumenternas förväntningar, upprätthålls också den allmänna respekten för upphovsrätten. I motionens yrkande 5 anförs vidare att Sverige bör verka för att avskaffa regler på upphovsrättsområdet som står i konflikt med intresset av ett fritt internet och en fri åsiktsbildning. Motionärerna menar att delar av EU:s nya upphovsrättsdirektiv går i motsatt riktning. I motionen anförs avslutningsvis i yrkande 8 att upphovsrätten bör revideras så att fri spridning av offentlig konst möjliggörs.

I kommittémotion 2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 10 begärs ett tillkännagivande om att genomförandet av EU:s nya upphovsrättsdirektiv i svensk rätt bör leda till att yttrandefriheten försvaras

och stärks samt att mellanhänders grundläggande ansvar och skyldighet att framföra information i oförvanskat skick tydliggörs. I motionen framförs vidare att det finns områden där den nuvarande upphovsrättslagstiftningen inte är anpassad till den digitala verkligheten. Ett sådant är panoramafriheten där det efter beslut i Patent- och marknadsdomstolen inte är klart om man får dela bilder på offentlig konst digitalt utan att betala till konstnären. I yrkande 30 förordas därför att lagstiftningen revideras så att bilder på offentlig konst kan delas online utan restriktioner.

I motion 2021/22:274 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) anförs att lagen om civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område innebär att företag och organisationer kan bedriva brottsbekämpning. Motionärerna menar att det inte är rimligt att tvister på området hanteras som civilmål där den enskilda medborgaren själv får stå för alla rättegångskostnader. Av den anledningen anser motionärerna att regeringen bör arbeta på EU-nivå för att riva upp lagen om civilrättsliga sanktioner.

I motion 2021/22:845 av Sofia Westergren m.fl. (M) anförs att basen för en rättvis och transparent fördelning av royaltyer är en lagreglerad registrering av rättigheter, främst inom den digitala världen. Motionärerna anför i yrkande 1 att regeringen därför bör ta fram en åtgärdsplan för att komma till rätta med bristande upphovsrättsregistrering av digitalt innehåll. I yrkande 2 begär motionärerna att regeringen överväger att reglera upphovsrättsregistrering i likhet med den befintliga företagsregistreringen och handel med företagsaktier.

Bakgrund och pågående arbete

Inledning

Immaterialrätten omfattar skydd av intellektuella prestationer och kännetecken och delas in i upphovsrätt och industriellt rättsskydd. Upphovsrätten ger skydd för musik, litteratur och annat konstnärligt skapande, medan det industriella skyddet omfattar skydd för tekniska lösningar genom patent, designskydd eller skydd för varumärken och andra varukännetecken.

Immaterialrätten är i högsta grad internationell och påverkad av globaliseringen och den tekniska utvecklingen. Det är vanligt att exempelvis musik, böcker och uppfinningar av olika slag får stor internationell spridning, samtidigt som de immateriella rättigheterna kan vara av stor ekonomisk betydelse för upphovsmannen eller uppfinnaren. Mot denna bakgrund har en allmän internationell rättsordning byggts upp på grundval av internationella konventioner. De två viktigaste konventionerna på det globala planet är Bernkonventionen (BK) av 1886 inom upphovsrätten och Pariskonventionen (PK) av 1883 inom det industriella rättsskyddet jämte otillbörlig konkurrens.

Inom ramen för Världshandelsorganisationen (WTO) antogs 1994 Tripsavtalet (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights). Tripsavtalet förpliktar exempelvis de avtalsslutande länderna att upprätthålla den stan-

dard som följer av de senaste textversionerna av Bern- och Pariskonventionerna. Genom Trips har en sammanhängande immaterialrättslig skyddsordning skapats med i princip en global omfattning.

Inom EU bärs insatser inom immaterialrätten upp av flera centrala syften. En ökad harmonisering av medlemsstaternas immaterialrättsliga regleringar anses vara viktig för att skapa bättre konkurrensvillkor för aktörerna inom EU, främja EU-företagens internationella konkurrenskraft och för att nationell lagstiftning inte ska hindra den fria rörligheten. Den juridiska formen för EU:s rättsakter inom immaterialrätten är ofta direktiv som ska genomföras i medlemsstaternas nationella lagstiftningar.

Allmänt om upphovsrätt

Upphovsrätten är den rätt som författare, kompositörer, konstnärer och andra upphovsmän har till sina verk. Upphovsrätten omfattar resultatet av varje skapande verksamhet som uppnår en viss grad av originalitet (verkshöjd). Exempel på verk är romaner, filmer, dikter, musikaliska verk, sceniska verk, konstverk och datorprogram.

Bestämmelser om upphovsrätt finns i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har enligt upphovsrättslagen vissa rättigheter till verket. Dessa rättigheter är dels ekonomiska, dels ideella. De ekonomiska rättigheterna innebär en rätt att förfoga över verket i två hänseenden. För det första har upphovsmannen en ensamrätt att framställa exemplar av verket. För det andra har upphovsmannen en ensamrätt att göra verket tillgängligt för allmänheten. Detta kan ske på fyra olika sätt, nämligen genom att verket överförs till allmänheten, genom att verket framförs offentligt, genom att exemplar av verket visas offentligt eller genom att exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten. Som utgångspunkt får ingen annan än upphovsmannen använda verket på dessa sätt utan upphovsmannens samtycke.

De ideella rättigheterna kan också delas in i två delar. Den ena innebär att upphovsmannen har rätt att anges när exemplar av hans eller hennes verk framställs eller när verket görs tillgängligt för allmänheten (rätten att bli namngiven). Den andra innebär att upphovsmannen har en rätt att sätta sig emot att verket ändras så att upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks eller att verket görs tillgängligt för allmänheten i en sådan form eller i ett sådant sammanhang att hans eller hennes litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks (rätten till respekt för verket).

Ensamrätten innebär alltså att den som vill utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk som utgångspunkt måste ha samtycke av den som innehar upphovsrätten till verket. Det kan vara upphovsmannen själv eller någon som rätten har övergått till, t.ex. på grund av avtal eller dödsfall. I vissa fall måste alltså samtycke inhämtas från en annan rättsinnehavare än upphovsmannen (dvs. den som har skapat verket). Många gånger finns det flera upphovsmän

till ett och samma verk. För att förfoga över verket i dess helhet krävs då samtycke av samtliga upphovsmän.

I de ekonomiska rättigheterna finns en rad inskränkningar som motiveras av hänsyn till olika allmänna eller enskilda intressen. Det är t.ex. tillåtet att utan tillstånd från upphovsmannen under vissa förutsättningar framställa exemplar av verk för privat bruk, att citera verk och att återge verk vid nyhetsrapportering i radio och tv.

På särskilda områden kan användning av skyddade verk även grundas på bestämmelserna om avtalslicens i upphovsrättslagen. Med avtalslicens avses att en part kan träffa avtal om användning av verk med en organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Sverige använda verk på området och därigenom få rätt att använda också verk av upphovsmän som inte företräds av organisationen. Avtalet utsträcks alltså till att omfatta sådana utanförstående upphovsmän (avtalslicensverkan). Syftet är att användaren ska kunna få alla de rättigheter som han eller hon behöver för sin verksamhet, samtidigt som upphovsmännen ska få ersättning. Avtalslicens kan användas bl.a. vid utsändning och vidareutsändning av radio och tv.

EU:s nya upphovsrättsdirektiv

Övergripande om direktivet

Den 15 april 2019 antog EU:s ministerråd ett nytt upphovsrättsdirektiv (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG). Direktivet innehåller bestämmelser som bl.a. rör anpassning av upphovsrättsliga undantag och inskränkningar till en digital och gränsöverskridande miljö, förbättring av licensieringsförfaranden för att säkerställa bredare tillgång till innehåll samt en välfungerande marknadsplats för upphovsrätt. Genom direktivet införs obligatoriska undantag från upphovsrätten för ändamål som gäller text- och datautvinning, onlineundervisning samt bevarande och digital spridning av kulturarv. I direktivet fastställs även harmoniserade regler som underlättar utnyttjande av verk som inte längre saluförs (utgångna verk), utfärdande av kollektiva licenser med utvidgad verkan och klarering av rättigheter för filmer genom plattformar för beställvideo.

Vidare införs en ny rättighet för pressutgivare för onlineanvändning av deras presspublikationer. Upphovsmän till verk som ingår i presspublikationen har också rätt till en del av de intäkter som uppstår genom denna nya rättighet. När det gäller plattformar för delning av onlineinnehåll som bygger på modellen med användaruppladdat innehåll förtydligar direktivet det rättsliga regelverket för dessa plattformar. Sådana plattformar kommer i princip att vara tvungna att ha en licens för upphovsrättskyddade verk som laddas upp av användarna, såvida inte ett antal villkor som anges i direktivet är uppfyllda. Rättighetshavare kommer därför att kunna förhandla bättre om villkoren för att utnyttja deras onlineverk och få ersättning för onlineanvändningen av innehållet genom dessa plattformar. Samtidigt gör direktivet det möjligt för

användarna att fritt generera och ladda upp innehåll som syftar till att utgöra citat, kritik, recensioner, karikatyrer, parodier och pastischer. Direktivet omvandlar dessa undantag, som för närvarande är frivilliga för medlemsstaterna, till obligatoriska undantag för denna specifika typ av användning. I direktivet fastställs också upphovsmäns och utövande konstnärers rätt till lämplig och proportionerlig ersättning vid licensiering eller överlåtande av deras rättigheter. Ett transparenskrav införs för att utnyttja licensierade verk, och direktivet innehåller även en mekanism för ersättningsjustering, åtföljd av en särskild tvistlösningsmekanism. Programutvecklare är undantagna från dessa regler.

Direktivet innehåller även bestämmelser om att Europeiska kommissionen (kommissionen) senast den 7 juni 2026 ska genomföra en översyn av direktivet och lägga fram en rapport för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén.

Genomförande av direktivet i svensk rätt

Enligt uppgift från Regeringskansliet pågår för närvarande arbetet med att genomföra reglerna i svensk rätt. I genomförandearbetet har fler än 100 organisationer, företag, myndigheter m.fl. medverkat. Hösten 2021 remitterade regeringen promemorian Upphovsrätten på den digitala inre marknaden (Ds 2021:30). I promemorian övervägs och föreslås författningsändringar som genomför direktivet i svensk rätt. Regeringskansliet uppger vidare att genomförandearbetet är försenat och att en proposition med förslag som genomför direktivet i svensk rätt troligtvis kommer att lämnas till riksdagen under våren eller hösten 2022.

Kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter

Kommissionen presenterade den 25 november 2020 ett meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén benämnt Att utnyttja EU:s innovationspotential – En handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens (COM (2020) 760). I meddelandet uppger kommissionen att den har identifierat flera utmaningar inom det immaterialrättsliga området. Det handlar bl.a. om att EU:s immaterialrättssystem fortfarande är alltför fragmenterat, att många företag och forskare inte drar full nytta av de möjligheter som immateriella rättigheter erbjuder och att verktygen för att underlätta tillgången till och omsättningen av immateriella rättigheter är underutvecklade. Trots fortsatta ansträngningar för att förändra situationen konstaterar kommissionen också att inträngsproblematiken alltjämt är omfattande. Slutligen finner kommissionen att avsaknaden av en rättvis spelplan på global nivå ofta leder till nackdelar för EU:s företag när de bedriver verksamhet utomlands. För att hantera dessa utmaningar föreslår kommissionen att ett antal åtgärder ska vidtas på området. Det handlar bl.a. om att förbättra skyddet av immateriella rättigheter, uppmuntra framför allt små och medelstora företag att effektivt

använda sina immateriella tillgångar, förenkla tillgången till och delning av immaterialrättsligt skyddade tillgångar, bekämpa intrången i immateriella rättigheter och verka för en rättvis spelplan på global nivå.

Övergripande om inskränkningar i upphovsrätten

Upphovsrätten styrs till stor del av internationella konventioner och EU-rätten. Vilka inskränkningar i upphovsrätten som en EU-medlemsstat får ha regleras uttömmande i EU-direktiv. Det innebär t.ex. att det inte är möjligt att i Sverige införa den amerikanska modellen ”fair use”. För svensk del återfinns inskränkningarna i 2 kap. upphovsrättslagen, t.ex. när det gäller citaträtten. Som nämnts antogs ett nytt upphovsrättsdirektiv 2019 och genomförandearbetet pågår alltså. Efter initiativ från bl.a. Sverige innehåller direktivet en bestämmelse som säkerställer möjligheten för medlemsstater att ha system för s.k. avtalslicenser. De möjliggör licensiering av stora mängder upphovsrättskyddat material inom vissa områden och är viktiga för både rättighetshavare och användare i Sverige. I direktivet finns även nya obligatoriska inskränkningar i upphovsrätten till förmån för forskning, utbildning och bevarande av kulturarvet. Direktivet innehåller också bestämmelser om att användare av vissa typer av onlineplattformar ska få använda upphovsrättsligt skyddat material i bl.a. parodi- och kritiksyrte. Samtidigt regleras plattformarnas ansvar för upphovsrättsligt skyddat material som laddas upp av användarna. Genomförandearbetet rymmer enligt uppgift från Regeringskansliet inte någon allmän översyn av inskränkningarna i 2 kap. upphovsrättslagen.

Upphovsrättsliga skyddstider

I Sverige gäller upphovsrätten så länge uphovsmannen lever och i 70 år därefter. Den 70-åriga skyddstiden infördes i Sverige den 1 januari 1996. Innan dess gällde en skyddstid om 50 år. Ändringen gjordes på grund av genomförandet av det s.k. skyddstidsdirektivet. Skyddstiderna i direktivet är tvingande, och Sverige kan alltså inte lagstifta om kortare skyddstider. För utländska verk (från tredjeländer) som skyddas här gäller Sveriges internationella åtaganden, enligt vilka skyddstiden som utgångspunkt blir densamma som för svenska verk (principen om s.k. nationell behandling). Det kan tilläggas att även skyddstiderna för s.k. närstående rättigheter till stor del är harmoniserade. Skyddstiderna gäller förenklat från året då prestationen gjordes och 50 år framåt (i vissa fall gäller dock andra tider; för ljudupptagningar som getts ut eller offentliggjorts gäller t.ex. en 70-årig skyddstid). EU-rätten och Sveriges internationella åtaganden medför även hinder för att lagstifta om krav på en aktiv åtgärd från uphovsmannen för att bevara ensamrätten till sitt verk efter det att en viss tid förflutit.

Privatkopieringsersättning

Bestämmelser om privatkopieringsersättning finns i 26 k–26 m §§ upphovsrättslagen. En näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller

till landet inför anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för privat bruk, ska betala en särskild ersättning som är bestämd i lagen. Ersättningen ska gå till de upphovsmän vars verk därefter har sänts ut i radio eller tv eller getts ut på anordningar genom vilka de kan återges.

Våren 2018 tillkännagav riksdagen för regeringen att den borde göra en översyn av systemet för privatkopieringsersättning (bet. 2017/18:NU14). Ett enigt utskott anförde bl.a. att det fanns ett behov av att ersätta det nuvarande regelverket med ett mer ändamålsenligt system som genererar en rimlig ersättning till upphovsmännen för den privatkopiering som faktiskt förekommer. Regeringen borde enligt utskottet därför tillsätta en utredning med en sådan inriktning, där möjligheten att införa ett system där staten har det övergripande ansvaret särskilt borde beaktas. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2017/18:278).

Hösten 2020 beslutade regeringen att en särskild utredare (Monika Sörbom, hovrättslagman vid Svea hovrätt) ska göra en översyn av ersättningen till rättighetshavare vid privatkopiering. Syftet med översynen är att åstadkomma en modern och effektiv ersättningsordning vid privatkopiering. Enligt direktivet till utredaren (dir. 2020:82) skulle utredaren kartlägga i vilken omfattning kopiering för privat bruk förekommer på den svenska marknaden och bedöma vad som kan anses utgöra rimlig kompensation till rättighetshavarna. Utredaren skulle med denna utgångspunkt göra en fullständig översyn av det nuvarande regelverket och föreslå nödvändiga författningsändringar.

I april 2022 överlämnade utredaren betänkandet Privatkopieringsersättningen i framtiden (SOU 2022:20) till regeringen. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Upphovsrättskyddade konstverk på offentliga platser

Det finns sedan lång tid tillbaka bestämmelser i upphovsrättslagen som gör det möjligt att fritt avbilda konstverk som är stadigvarande placerade på eller vid allmänna platser. När det gäller frågan om huruvida upphovsrättskyddade verk på allmänna platser får avbildas och fritt överföras till allmänheten via internet utan krav på att tillstånd getts eller ersättning betalats till upphovsmannen kan nämnas att Högsta domstolen våren 2016 tog ställning till denna fråga (mål nr Ö 849-15). Högsta domstolen slog fast att rätten att fritt avbilda upphovsrättsligt skyddade konstverk på offentlig plats inte innefattar en rätt för en ideell organisation att även publicera sådana avbildningar digitalt i en databas. Patent- och marknadsdomstolen har därefter i en dom (mål nr PMT 8448-14) uttalat att inte heller privatpersoner har rätt att publicera bilder av upphovsrättsligt skyddade konstverk på offentliga platser. Den sistnämnda domen är dock fråga om ett underrättsavgörande med ett begränsat prejudikatvärde.

Det civilrättsliga sanktionsdirektivet

Det civilrättsliga sanktionsdirektivet (även kallat Ipreddirektivet) syftar till att närma medlemsstaternas lagstiftning till varandra när det gäller att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter, för att på så sätt uppnå en hög, likvärdig och enhetlig skyddsnivå för immateriella rättigheter på den inre marknaden. I februari 2009 beslutade riksdagen att anta de lagändringar som följer av direktivet (prop. 2008/09:67, bet. 2008/09:NU11). Lagändringarna trädde i kraft den 1 april 2009 och innebar bl.a. att domstolarna fick möjlighet att ålägga vissa aktörer att ge rättighetshavare information om intrångsgörande varors och tjänsters ursprung och distributionsnät (s.k. informationsföreläggande). Genom att man införde ett informationsföreläggande skapades en möjlighet för domstolarna att ålägga en internetleverantör att ge rättighetshavaren information om vilka som har de abonnemang som har använts för att begå intrång via internet.

Vissa insatser för att öka den legala användningen av upphovsrättskyddade verk

Under åren 2016–2019 hade PRV i uppdrag att bl.a. öka allmänhetens kunskap för att minska intrången i upphovsrätten och öka intresset för lagliga distributionstjänster. I uppdraget ingick också att utreda olika insatser som kunde göra det lättare för konsumenter och andra användare att lagligt ta del av digitalt tillgängligt material med rättighetshavarnas samtycke, vilket bl.a. resulterade i initiativet Streama lagligt (dnr N2016/02167/IF och N2017/04031/IFK). Regeringskansliet uppger att detta är satsningar som PRV nu tar vidare inom sin ordinarie verksamhet och att det sedan 2017 finns ett informationsuppdrag inskrivet i myndighetens instruktion.

Det kan även nämnas att Statens medieråd enligt myndighetens regleringsbrev för 2022 har i uppdrag att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare samt att informera dem om upphovsrättsliga rättigheter och skyldigheter för att uppmuntra legal användning av upphovsrättsligt skyddade verk.

Tidigare riksdagsbehandling

EU:s nya upphovsrättsdirektiv

När det gäller EU:s nya upphovsrättsdirektiv kan det konstateras att det i riksdagen fanns olika uppfattningar om huruvida Sverige skulle rösta ja till direktivet när det slutligen skulle antas av ministerrådet den 15 april 2019. Vid information och samråd i riksdagens EU-nämnd inför det aktuella rådsmötet konstaterade nämnden att det inte fanns stöd för regeringens ståndpunkt att rösta ja till direktivet och att majoriteten i nämnden ansåg att Sverige skulle rösta nej. Regeringen röstade i enlighet med EU-nämndens ståndpunkt. Våren 2020 förordade utskottet ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att direktivet revideras (bet. 2019/20:NU18). Utskottet framhöll bl.a. att det

finns två delar i det nya regelverket som är särskilt problematiska och som kommer att begränsa informationsfriheten på internet. Det första är direktivets artikel 15 (tidigare artikel 11) som ger tidningar ensamrätt till deras digitala publikationer och som innebär att de därmed kan kräva betalt för textutdrag, bilder och rubriker – s.k. länkskatt. Det andra området som utskottet såg som problematiskt är bestämmelserna i direktivets artikel 17 (tidigare artikel 13), dvs. att digitala plattformar ska filtrera allt material som laddas upp för att säkerställa att det inte skyddas av upphovsrätten – s.k. uppladdningsfilter. Utskottet framhöll dessutom att direktivets regler om datautvinning och annan textanalys bör tydliggöras för att dataanalys på internet även ska vara tillåten i skolutbildning och inte enbart begränsas till akademiska sammanhang. I en reservation framförde företrädare i utskottet för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att riksdagen inte bör göra något tillkännagivande. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2019/20:312).

Våren 2022 lämnade regeringen skrivelse 2021/22:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2021 till riksdagen. I skrivelsen – som behandlas av riksdagens konstitutionsutskott – uppges med anledning av det nämnda tillkännagivandet att regeringen under hösten 2020 lyfte fram frågan om en revidering av direktivet i rådets arbetsgrupp för upphovsrätt utan att få stöd för detta av kommissionen eller andra medlemsstater. Tillkännagivandet anges dock inte som slutbehandlat i skrivelsen. I ett yttrande till konstitutionsutskottet över regeringens skrivelse (yttr. 2021/22:NU3y) meddelande ett enligt utskott att det inte hade något att invända mot regeringens bedömning.

Mot bakgrund av tillkännagivandet har Regeringskansliet uppgett att kommissionen meddelat att det inte är aktuellt att öppna upp för en revidering av direktivet, särskilt med tanke på att genomförandet fortfarande pågår. Direktivet kommer i stället att utvärderas i linje med vad som gäller för EU:s arbete med bättre lagstiftning, när det är möjligt att se hur det påverkat marknaden.

Kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter

I ett utlåtande (utl. 2020/21:NU25) över kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter (COM (2020) 760) framförde utskottet våren 2021 bl.a. att det är positivt med ett bättre skydd av immateriella rättigheter inom EU och att det är bra att meddelandet pekar ut att små och medelstora företag ska uppmuntras och få stöd att använda immateriella tillgångar mer effektivt. Utskottet instämde vidare med kommissionen i fråga om behovet av att bekämpa och beivra intrång i immateriella rättigheter. När det gäller skyddet för geografiska beteckningar ansåg utskottet att utgångspunkten för kommissionens arbete ska vara att skyddet inte ska utsträckas till att omfatta annat än jordbruksprodukter och livsmedel. Avslutningsvis underströk utskottet betydelsen av att eventuella framtida åtgärder vidtas på ett sam-

hållsekoniskt effektivt sätt och inom ramen för långsiktigt hållbara offentliga finanser. I utlåtandet finns en motivreservation som framfördes av företrädaren för Vänsterpartiet i utskottet.

Vissa övriga frågor som rör upphovsrätt

Våren 2021 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att regeringen bör utreda vidgade inskränkningar i upphovsrätten (bet. 2020/21:NU23). Utskottet hänvisade bl.a. till de EU-gemensamma regler som lägger grunden för den svenska immaterialrättslagstiftningen. Yrkandet följdes upp i en reservation av företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2020/21:336).

Våren 2021 avstyrkte ett enigt utskott två motionsyrkanden som rörde registrering av upphovsrätter (bet. 2020/21:NU23). Utskottet anförde bl.a. att principen om formlöst skydd är helt central inom upphovsrätten och har sin grund i Bernkonventionen och att lagstiftning om t.ex. registreringskrav eller liknande för skydd inte är möjlig. Utskottet påpekade att det dock inte finns något som hindrar att marknaden utvecklar affärsmodeller där t.ex. upphovsrätt registreras för att underlätta handel med immateriella rättigheter m.m. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2020/21:336).

Vidare avstyrkte utskottet våren 2021 ett motionsyrkande om att se över de regler som rör upphovsrättsliga skyddstider (bet. 2020/21:NU23). Utskottet anförde då att reglerna har sin grund i EU-rätten och att det inte finns förutsättningar för Sverige att ensidigt ändra dessa. Yrkandet följdes upp i en reservation av företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2020/21:336).

Utskottet har även vid flera tillfällen under den senaste valperioden, senast våren 2021 (bet. 2020/21:NU23), avstyrkt motionsyrkanden där det framförts att upphovsrättslagen behöver ändras så att bilder på offentlig konst fritt kan delas på internet utan restriktioner. Utskottet har hänvisat till det oklara rättsläget. Våren 2021 framförde företrädarna för Sverigedemokraterna och Centerpartiet en annan uppfattning i en reservation. Riksdagen har beslutat i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2020/21:336).

Motionsyrkanden om att riva upp Ipreddirektivet har avstyrkts av ett enhälligt utskott vid flera tillfällen under den innevarande valperioden, senast våren 2021 (bet. 2020/21:NU23). Utskottet anförde vid detta tillfälle bl.a. att det inte fanns något skäl till ett riksdagsuttalande eftersom det inte var aktuellt att öppna upp direktivet för omförhandling.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Vissa frågor om upphovsrätt
- Upphovsrättsskyddade konstverk på offentliga platser.

Vissa frågor om upphovsrätt

Utskottet vill inledningsvis framhålla att en modernisering av upphovsrätten är nödvändig för att den ska kunna fungera i ett alltmer digitaliserat samhälle. Att upphovsrätten ska utvecklas i denna riktning är också syftet med det direktiv på upphovsrättens område som antogs inom EU våren 2019 (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG). Avsikten med de nya reglerna är att säkerställa skyddet för upphovsmän och konstnärer samtidigt som det skapas nya möjligheter att få tillgång till och dela upphovsrättsskyddat innehåll på internet i hela EU. Utskottet kan konstatera att direktivet bl.a. innehåller bestämmelser som rör dels rättigheter för pressutgivare för onlineanvändning, dels plattformars rätt att dela innehåll online samt nya obligatoriska inskränkningar i upphovsrätten till förmån för forskning, utbildning och för att bevara kulturarvet. Utskottet kan även konstatera att det svenska genomförandearbetet alltjämt pågår och att en proposition med lagförslag väntas bli behandlad i riksdagen under hösten 2022.

I motionerna 2021/22:2430 (SD) yrkandena 1, 2 och 5, 2021/22:3227 (C) yrkande 10 och 2021/22:3368 (M) yrkande 22 berörs dels utformningen av de regler som direktivet innehåller, dels den utveckling av upphovsrätten som är avsikten med direktivet. Som framgår av det föregående finns åsiktsskillnader mellan företrädarna för olika partier i riksdagen, och för den delen även i utskottet, när det gäller huruvida bestämmelserna i det nya upphovsrättsdirektivet är ändamålsenligt utformade och om direktivet kommer att leda till en nödvändig modernisering av det upphovsrättsliga regelverket. Som nämnts beslutade riksdagen våren 2020 dessutom om ett tillkännagivande där regeringen uppmanades att verka för att revidera direktivet, och som redovisats är tillkännagivandet ännu inte slutbehandlat. Oaktat inställning till innehållet i direktivet eller huruvida riksdagen borde ha gjort ett tillkännagivande avser utskottet inte att förorda några nya uttalanden när det gäller innehållet i direktivet eller om andra åtgärder som rör genomförandeprocessen eller en modernisering av upphovsrätten i övrigt. Utskottet kan åter konstatera att en proposition som genomför direktivet i svensk rätt väntas bli behandlad i riksdagen under hösten 2022. Utskottet får då anledning att återkomma till dessa frågor.

I motion 2021/22:2430 (SD) yrkande 3 anføres att regeringen bör utreda huruvida skyddstiderna för upphovsrättsskyddat material kan förkortas. I Sverige gäller upphovsrätten så länge upphovsmannen lever och i 70 år därefter. Utskottet har vid tidigare tillfällen avstyrkt liknande förslag och framhållit att denna bestämmelse har sin grund i EU-rätten och att det inte finns förutsättningar för Sverige att ändra reglerna. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

I den nyssnämnda motionens yrkande 4 framförs vidare att legalt tillgängliggörande av upphovsrättsskyddade verk bör underlättas. Även här har utskottet avstyrkt liknande förslag vid tidigare tillfällen. Det förtjänar dock att åter framhållas att det sedan tidigare är klarlagt att det inte är tillåtet att tillhandahålla upphovsrättsskyddat material för t.ex. streaming utan tillstånd

samt att den svenska upphovsrättslagstiftningen på detta område grundar sig på EU-gemensamma regler. Utskottet kan dessutom konstatera att vissa myndigheter har eller har haft informationsuppdrag om upphovsrätt samt att nya EU-gemensamma regler som ökar konsumenternas tillgång till lagliga streamingtjänster under tillfälliga vistelser i andra EU-länder trädde i kraft 2018. Det sistnämnda gör lagliga innehållstjänster mer attraktiva utan att för den skull urholka territorialprincipen. Utskottet vill samtidigt understryka vikten av ett gott företagsklimat som bidrar till att marknaden för lagliga alternativ ska kunna växa.

När det gäller det som framförs i motion 2021/22:845 (M) i yrkandena 1 och 2, om att skapa ett system för registrering av upphovsrättskyddat material, vill utskottet framhålla att principen om formlost skydd är helt central inom upphovsrätten och har sin grund i Bernkonventionen. Utskottet har, som redovisats, avstyrkt identiska motionsyrkanden vid tidigare tillfällen och då bl.a. framhållit att lagstiftning om t.ex. registreringskrav eller liknande för skydd mot denna bakgrund inte är möjlig. Detsamma gäller för krav på registrering för handel med upphovsrätt. Utskottet vidhåller sin uppfattning att det saknas rättsliga förutsättningar att genomföra de förslag som framförs i den nämnda motionen. Utskottet vill dock framhålla att det inte finns något som hindrar att marknaden utvecklar affärsmodeller där t.ex. upphovsrätt registreras för att underlätta handel med immateriella rättigheter m.m.

Avslutningsvis framhålls det i motion 2021/22:274 (SD) att det civilrättsliga sanktionsdirektivet bör rivas upp. Som redovisats har identiska motionsyrkanden avstyrkts flera gånger tidigare och utskottet kan konstatera att detta förslag inte heller denna gång har något stöd i utskottet.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks härmed.

Upphovsrättskyddade konstverk på offentliga platser

I motionerna 2021/22:2430 (SD) yrkande 8 och 2021/22:3227 (C) yrkande 30 anförs att upphovsrättslagen behöver moderniseras och bli teknikneutral så att bilder på offentlig konst fritt kan delas online utan restriktioner. Denna argumentation har, såvitt utskottet förstår, sin bakgrund i olika domstolsavgöranden som pekar i motsatt riktning. Utskottet har, som redovisats, avstyrkt identiska motionsyrkanden vid tidigare tillfällen men vill ändå åter framhålla att Högsta domstolen i en dom slagit fast att rätten att fritt avbilda upphovsrättsligt skyddade konstverk på offentlig plats inte innefattar en rätt för en ideell organisation att även publicera sådana avbildningar digitalt i en databas. Patent- och marknadsdomstolen har därefter i en dom uttalat att inte heller privatpersoner har rätt att publicera bilder av upphovsrättsligt skyddade konstverk på offentlig plats. Den sistnämnda domen är dock ett underrättsavgörande med ett begränsat prejudikatvärde, och utskottet avser inte att förorda några tillkännagivanden i linje med vad motionärerna föreslår.

De nämnda motionsyrkandena avstyrks härmed.

Frågor som rör patent

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen att den bör se över handläggningstider och kostnader i civilrättsliga mål om patent med inriktningen att dessa ska hållas nere. Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden som rör patent. Utskottet hänvisar i dessa fall till gällande rätt.

Jämför reservation 5 (S, C, MP) och 6 (M, KD, L).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 11 anförs att processrätten som rör patenträttsliga mål behöver ses över. Motionärerna menar att översynen bl.a. bör innefatta dels handläggningstider och kostnader i civilrättsliga mål om patent, dels villkoren för att åklagare ska kunna väcka straffrättsligt åtal för patentintrång.

I kommittémotion 2021/22:2435 skriver Josef Fransson m.fl. (SD) att Sverige har relativt få patenntvister som avgörs i domstol och att detta troligen beror på att den svagare parten tar en stor risk genom att eventuellt få betala stora rättegångskostnader. I yrkandena 3 och 4 anförs därför att regeringen bör utreda dels en försäkringslösning för den som hamnar i en tvist om intrång, dels ett tak för rättegångskostnader vid patenntvister.

I kommittémotion 2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 25 förordas att regeringen bör utreda hur patenträttigheterna kan ses över, bl.a. med avseende på hur obalansen mellan parterna vid rättegångar påverkar nyttiggörande av forskning och innovationsviljan.

För kapitalsvaga nystartade svenska företag eller enskilda forskare är det viktigt att det finns ett regelverk som på ett bättre sätt än i dag skyddar dem vid patentintrång. Det skriver Arman Teimouri m.fl. (L) i kommittémotion 2021/22:3380. Av yrkande 6 framgår att motionärerna vill att det ska finnas regler som håller nere eller begränsar processkostnaderna för mindre företag i patenntvister samt att regeringen ska se över hur åklagare i större omfattning kan väcka åtal för patentintrång.

Bakgrund och pågående arbete

Mål om patentintrång

Inledning

Patent skyddar tekniska lösningar och uppfinningar. Genom ett patent får patenthavaren en ensamrätt att använda uppfinningen yrkesmässigt. Det innebär att ingen annan har rätt att använda den vid t.ex. tillverkning eller försäljning. Tanken med patentsystemet är att den tekniska utvecklingen ska

stimuleras. Uppfinnaren får patent mot att staten offentliggör uppfinningen. I och med att uppfinningen offentliggörs får allmänheten ny kunskap som kan användas för ytterligare utveckling. De bestämmelser som reglerar patenträtten finns framför allt i patentlagen (1967:837).

I mål om patentintrång i domstol är det normalt enskilda som tvistar i en civilprocess. Patentintrång kan dock även behandlas i straffprocess där den som uppsåtligen eller av oaksamhet har begått ett patentintrång kan dömas till böter eller fängelse.

Handläggningstider

Våren 2016 biföll riksdagen en proposition om att inrätta två specialdomstolar (Patent- och marknadsdomstolen och Patent- och marknadsöverdomstolen) som ska handlägga i princip samtliga landets immaterialrättsliga, konkurrensrättsliga och marknadsföringsrättsliga mål och ärenden (prop. 2015/16:57, bet. 2015/16:JuU10, rskr. 2015/16:159). Avsikten med domstolarna är att öka kvaliteten i dömandet och att uppnå en effektivare rättsprocess för immaterialrättsmålen. Enligt uppgift från Regeringskansliet har detta resulterat i förkortade handläggningstider för immaterialrättsliga mål, vilket i sin tur skapar möjlighet till begränsade rättegångskostnader. Mellan september 2018 och mars 2022 har antalet patentmål i balans i domstolen sjunkit med nästan två tredjedelar (från 58 till 21 mål). Av Sveriges Domstolars årsredovisning för 2021 framgår vidare att Patent- och marknadsdomstolen under samtliga år efter inrättandet 2016 har avgjort fler mål och ärenden än vad som inkommit, vilket har inneburit att balanserna stadigt har minskat. Sedan utgången av 2017 har balansen minskat med över 30 procent.

Kostnader i patentmål

När det gäller frågan om att begränsa eller införa ett tak för kostnader i patentlyvister kan det inledningsvis nämnas att utskottet våren 2014 i betänkandet Ett enhetligt patentskydd i EU (bet. 2013/14:NU21) framhöll att det enhetliga patentsystemet kommer att innebära att sökande enklare, snabbare och billigare kan få patentskydd med stor utbredning. En patenthavare som vill försvara sitt patent kommer i det nya systemet att kunna väcka talan i en enda domstol i stället för att som i dag behöva göra det i olika länder. För patenthavarna innebär det en ökad förutsebarhet och minskade kostnader.

Regeringskansliet uppger att regeringen arbetar på EU-nivå inom ramen för det enhetliga patentsystemet för att skapa bättre förutsättningar för små och medelstora företag när det gäller processer i domstol. Fokus för arbetet är att skapa en snabb och effektiv domstolsprocess inte minst för små aktörer när det gäller handläggningstider (ett år per instans), reducerade ansökningsavgifter för bl.a. mikro- och småföretag samt ett tak för rättegångskostnader. Det enhetliga patentsystemet har dock ännu inte tagits i bruk. Det avtal som är grunden till den nya patentdomstolen tillämpas sedan januari 2022 provisoriskt, vilket innebär att domstolen existerar som en internationell organisation. Det som återstår är att slutföra rekrytering och utbildning av domare det enhetliga patentsystemet kan komma igång fullt ut. Med det nya

systemet kommer små- och medelstora företag därmed att erbjudas möjligheten att processa mer kostnadseffektivt.

Regeringskansliet uppger vidare att en ändring av svenska regler om rättegångskostnadsansvar genom olika typer av speciallösningar för just patenträttsliga tvister inte vore helt oproblematiskt. Den svenska inställningen under förhandlingarna om det enhetliga patentsystemet när det gäller att begränsa kostnader i patenttvister var enligt Regeringskansliet mycket restriktiv. Skälen till det var bl.a. att det för svensk del skulle innebära att man frångår det redan etablerade systemet med generella begränsningsregler för alla former av civilrättsliga ”småmål” och den därutöver grundläggande principen om att den vinnande parten ska få ersättning för sina skäligen påkallade rättegångskostnader.

När det gäller frågan om en svensk försäkringslösning uppger Regeringskansliet att man av flera skäl kan ifrågasätta lämpligheten av att staten går in med stöd i försäkringslösningar som syftar till att begränsa små innovatörers kostnadsansvar vid en domstolstvist. Ett skäl är att staten genom sådana lösningar kan hämma konkurrensen och att staten varken direkt eller indirekt bör involveras i den ena sidan i en civilrättslig process, där båda parter kan ha goda skäl för sina ståndpunkter. Ett annat skäl är att en försäkringslösning kan ifrågasättas utifrån principerna om likabehandling och objektivitet. Tidigare utredningar som tittat på fråga har därför kommit till slutsatsen att detta är en fråga för den privata marknaden att lösa. Regeringskansliet uppger vidare att Sverige är en liten marknad och att en europeisk försäkringslösning dock skulle kunna erbjuda ett bredare underlag av företag och skulle kunna skapa bättre förutsättningar för denna typ av försäkringslösningar.

Nya åtalsprövningsregler

Våren 2020 tillstyrkte ett enigt utskott propositionen Skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång (prop. 2019/20:149, bet. 2019/20:NU18). I propositionen föreslog regeringen bl.a. att åtalsprövningsreglerna i de immaterialrättsliga lagarna ska ensas så att åklagare får väcka allmänt åtal för brott när det är motiverat från allmän synpunkt. För patentinträngens del innebär det att kraven för att väcka allmänt åtal sänkts något i förhållande till vad som dittills krävts (dels en målsägandeangivelse, dels att åtalet av särskilda skäl motiveras från allmän synpunkt). Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2019/20:312), och de nya reglerna trädde i kraft den 1 september 2020.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen under den innevarande valperioden, senast våren 2021 (bet. 2020/21:NU23), avstyrkt motionsyrkanden om villkoren för att åklagare ska kunna väcka straffrättsligt åtal för patentintrång och om att se över tider och kostnader för civilrättsliga mål om patent. Utskottet hänvisade

då bl.a. till tidigare utredningar och pågående arbete. Moderaternas och Liberalernas företrädare i utskottet reserverade sig mot utskottets förslag till beslut. Det gjorde även företrädarna för Sverigedemokraterna som uttryckte sin uppfattning i en reservation när det gäller kostnader i patentmål.

Våren 2021 behandlade utbildningsutskottet propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation (prop. 2020/21:60, bet. 2020/21:UbU16). I motioner som väcktes med anledning av propositionen fanns två yrkanden (V, KD) där det begärdes en översyn med syftet att komma till rätta med ekonomiska obalanser mellan parterna i patentmål och hur dessa obalanser påverkar nyttogörandet av forskning och innovation. Utbildningsutskottet förordade att riksdagen skulle avslå yrkandena och hänvisade bl.a. till näringsutskottets yttrande över propositionen (yttr. 2020/21:NU3y). Näringsutskottet framhöll i yttrandet bl.a. att den svenska inställningen till tak för rättegångskostnader under förhandlingar om patentsystemet har varit mycket restriktiv oaktat regering och att det pågår ett arbete om den strategiska hanteringen av immateriella tillgångar. Riksdagen beslutade i enlighet med utbildningsutskottets förslag (rskr. 2020/21:254). Företrädarna i utbildningsutskottet för Vänsterpartiet och Kristdemokraterna följde upp de nämnda yrkandena i en reservation.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Kostnader i mål om patent
- Åtalsprövning vid patentintrång.

Kostnader i mål om patent

De immaterialrättsliga skydden har stor betydelse för Sveriges globala konkurrenskraft. Det gäller inte minst reglerna om skydd för patent. I takt med utvecklingen av innovationer, digitalisering och ny teknik måste det finnas möjligheter för Sverige och svenska företag att stå starka i den internationella konkurrensen. Ett starkt patentskydd är enligt utskottets mening en förutsättning för att innovationskraften i Sverige ska finnas kvar och stärkas. Detta innefattar även de regler som gäller vid civilrättsliga patentmål i domstol. Ett stort problem som utskottet i detta sammanhang vill belysa är de höga kostnader som en patenttvist kan innebära för parterna, i form av dels långa handläggningstider, dels rättegångskostnader i övrigt. De höga kostnaderna är ett betydande hinder för mindre aktörer mot att kunna försvara patent i domstol, och utskottet menar att det måste finnas bättre möjligheter för mindre aktörer att försvara sina rättigheter i sådana processer än vad det gör i dag. Utskottet anser därför att regeringen bör se över handläggningstider och kostnader i civilrättsliga mål om patent med inriktningen att dessa ska hållas nere. En sådan översyn bör ta utgångspunkt i en analys av hur processkostnader och

handläggningstider ser ut i jämförbara länder. Översynen bör vidare beakta olika typer av lösningar såsom en försäkring med statlig garanti och ett tak för hur mycket en part i en tvist kan bli skyldig för motpartens rättegångskostnader.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Åtalsprövning vid patentintrång

I motionerna 2021/22:3380 (L) yrkande 6 och 2021/22:3687 (M) yrkande 11 anförs att regeringen bör se över åtalsprövningsreglerna för patentmål. Utskottet vill med anledning av dessa yrkanden påminna om att riksdagen – på förslag av ett enigt utskott – våren 2020 antog en proposition om skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång. Propositionen innebar bl.a. att åtalsprövningsreglerna i de immaterialrättsliga lagarna ändrades så att åklagare numera får väcka allmänt åtal för brott när det är motiverat från allmän synpunkt. När det gäller patentintrång innebär det att kraven för att väcka allmänt åtal sänkts något i förhållande till vad som dittills krävts. Reglerna trädde i kraft hösten 2020, och utskottet avser inte att förorda något riksdagsuttalande i frågan.

Motionsyrkandena avstyrks därmed

Övriga frågor som rör immaterialrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden som behandlar övriga frågor om immaterialrätt. Yrkandena innehåller bl.a. förslag om en ny immaterialrättsstrategi, nya mönsterrättsregler, stärkt statligt stöd för företag och uppfinnare, samt tydligare regler när det gäller skyddade beteckningar. Utskottet hänvisar främst till pågående arbete och gällande rätt.

Jämför reservation 7 (M, KD, L), 8 (M), 9 (SD) och 10 (KD).

Motionerna

Lars Hjälmered m.fl. (M) skriver i kommittémotion 2021/22:3687 att ett första steg för att stärka Sveriges arbete på immaterialrättsområdet vore att inrätta en nationell strategi för immaterialrättsfrågor. Detta förordas i yrkande 10. När det vidare gäller mönsterskydd förordar motionärerna i yrkande 12 att de regler som gäller i dag bör ses över. Motionärerna framhåller att enklare regler för mönsterskydd och design behövs exempelvis när det gäller ansöknings- och förnyelseförfaranden.

I kommittémotion 2021/22:2430 anför Josef Fransson m.fl. (SD) i yrkande 6 att regeringen bör utvärdera straffskärpningarna som genomfördes i och med

att riksdagen antog propositionen om skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång. Utvärderingen bör göras för att undvika att reglerna i praktiken kommer att leda till att enskilda jagas i stället för att omfattande organiserad brottslig verksamhet bekämpas.

I kommittémotion 2021/22:2435 anför Josef Fransson m.fl. (SD) att ett kunskapscenter för immaterialrättsliga frågor bör inrättas. Det framgår av yrkande 1. Motionärerna framhåller att ett sådant kunskapscenter bör samla och knyta ihop kompetenser inom patent och övriga immaterialrättsliga områden. I motionen anføres vidare att staten behöver bli betydligt mer behjälplig när det bl.a. gäller att skydda svenska patent och hjälpa till i patenttvister. I yrkande 2 förordas därför att regeringen utser en myndighet som assisterar svenska företag och uppfinnare vid immaterialrättsliga intrång.

I kommittémotion 2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD) förordas i yrkande 44 att regeringen – mot bakgrund av reglerna om skyddade geografiska beteckningar – återkommer till riksdagen med förslag som säkerställer att företag kan informera sig på ett snabbt och effektivt sätt om vilka beteckningar som skyddas.

Markus Selin (S) förordar i motion 2021/22:1798 att regeringen ser över förutsättningarna att göra universitet till immaterialrättscentrum. Ett sådant centrum skulle enligt motionären kunna koppla samman PRV:s resurser med de forskare som i dag finns på immaterialrättsområdet. På så vis skulle kunskapsutvecklingen på området säkerställas samtidigt som alla aktörer har tillgång till en tydlig ingång för stöd i immaterialrättsfrågor.

Johnny Skalin (SD) anför i motion 2021/22:2037 att piratkopierade varor årligen orsakar skador på såväl varumärken som ekonomi. Motionären anser därför att köp och vidareförsäljning av falska produkter bör kriminaliseras.

I motion 2021/22:3355 framhåller Magnus Jacobsson (KD) att det är ett problem att det samiska kulturarvet emellanåt utnyttjas av större företag som plockar mönster och trycker upp dem på billigare tyger, vilket i sig skadar det samiska konsthantverket. I yrkande 6 förordas därför ett tillkännagivande om att regeringen ser över om det finns möjligheter att stärka samernas materiella rättigheter till deras eget kulturarv.

Bakgrund och pågående arbete

Övergripande om mönsterskyddsregler

Ett mönsterskydd skyddar utseende och form men inte en produkts funktion eller den bakomliggande idén. Ett mönsterskydd innebär att ingen annan får tillverka, sälja eller importera kopior av den skyddade designen. Ett mönsterskydd gäller i fem år och kan förlängas upp till 25 år.

All formgivning går dock inte att mönsterskydda. För att en produkt ska kunna mönsterskyddas krävs att designen skiljer sig från all tidigare offentliggjord design. Det räcker t.ex. inte att byta färg på ett redan existerande mönster. Designen måste vidare ha särprägel, vilket betyder att den inte får vara så enkel att den räknas som en form alla ska kunna använda, som en cirkel

eller triangel. Design kan inte heller skyddas om den utan tillstånd innehåller någon annans varumärke, skyddade firma, porträtt, släktnamn eller konstnärsmamn eller ett upphovsrättsligt skyddat verk. Den får inte heller innehålla ett statsvapen eller statsflagga eller strida mot god sed. Bestämmelserna i svensk rätt som reglerar mönsterskydd finns framför allt i mönsterskyddslagen (1970:485).

Ett arbete om en översyn av reglerna om mönsterskydd pågår för närvarande på EU-nivå. Mönsterrätten är harmoniserad inom EU och regleras i ett EU-direktiv – vilket införlivats i svensk rätt – och en förordning. Översynen innefattar direktivet och förordningen och kommer enligt uppgifter från Regeringskansliet att sannolikt medföra ändringar i svensk rätt. Översynen omfattar bl.a. frågor som rör registrering av mönsterrättsansökningar, anpassning till nya teknologier (exempelvis 3D-utskriften och skydd för användargränssnitt), reglering av intrångsgörande varor som passerar unionen (transit) och en eventuell reglering av frågan om reservdelar. Enligt uppgift från Regeringskansliet väntas ett förslag från kommissionen presenteras tidigast under sommaren 2022.

Nya regler om geografiska beteckningar, varumärken och företagsnamn

Våren 2021 lämnade regeringen propositionen Stärkt skydd för geografiska beteckningar och tydligare regler vid registrering av varumärken och företagsnamn i ond tro (prop. 2020/21:125) till riksdagen. I propositionen föreslog regeringen bl.a. att varumärkeslagens bestämmelser om skadestånd och andra sanktioner ska kunna tillämpas i samband med intrång i geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar som skyddas inom EU genom unionens tillträde till Genèveakten. Detsamma ska gälla geografiska beteckningar som skyddas av frihandelsavtalen med Singapore och Vietnam. Förslagen innebär således ett stärkt skydd för sådana beteckningar som skyddas av Genèveakten och frihandelsavtalen, och det blir möjligt att vid vite förbjuda användningen av en beteckning. Den som har lidit skada till följd av en otillåten användning av en beteckning ska också kunna få ersättning för skadan.

I propositionen framhöll regeringen att de beteckningar som skyddas inom EU till följd av Genèveakten framgår av de beslut som fattas av kommissionen. De beteckningar som skyddas av frihandelsavtal framgår vanligtvis direkt av avtalen. Det är också möjligt att söka efter och få ytterligare information om skyddade beteckningar i elektroniska register som tillhandahålls av kommissionen. Enligt uppgift från Regeringskansliet är det Livsmedelsverket som på nationell nivå har hand om frågor som rör geografiska beteckningar och tillhandahåller information om dessa.

Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2020/21:NU23, rskr. 2020/21:336), och lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2021.

Rapport om immaterialrättsintrång

Våren 2019 presenterade Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) rapporten Förfalskning och piratkopiering och den svenska ekonomin – säkerställande att ”Made in Sweden” alltid är det. I rapporten uppskattas både effekterna av import av piratkopierade produkter till Sverige och effekterna av den globala handeln med piratkopierade produkter där innehavarna av de immateriella rättigheterna är i grunden svenska företag. Det är första gången som konsekvenserna av förfalskning och piratkopiering för just Sverige och svenska företag har undersökts. Rapporten togs fram på uppdrag av PRV och finns tillgänglig på PRV:s webbplats.

Kunskaphöjande insatser på immaterialrättsområdet

År 2016 gav regeringen PRV och Vinnova i uppdrag att arbeta kunskaphöjande inom området immateriella tillgångar (för åren 2016–2019). I PRV:s instruktion finns sedan 2017 ett tydligt informationsuppdrag inskrivet som innebär att myndigheten ska driva arbetet vidare inom ramen för sin ordinarie verksamhet.

Av propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60) framgår att regeringen ska inrätta en arena för innovationsupphandling i syfte att öka och stimulera innovationsupphandlingar i Sverige. Av propositionen framgår även att pengar har avsatts till Vinnova för denna satsning och att arbetet ska höja kunskapen hos berörda aktörer om vikten av strategisk hantering av immateriella tillgångar – så att bl.a. onödiga inlåsnings effekter av immateriella tillgångar kan undvikas. Riksdagen antog propositionen våren 2021 (bet. 2020/21:UbU16, rskr. 2020/21:254).

Våren 2022 har Upphandlingsmyndigheten, i enlighet med ett uppdrag från regeringen, lanserat en arena för innovationsupphandling (Afori). Arenan ska fungera som en mötesplats för offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle. Syftet med arenan är att fler innovationsupphandlingar ska genomföras i Sverige så att forskning och innovation kan komma ut i samhället och bidra till samhällets gröna omställning, ökad välfärd och näringslivets konkurrenskraft. Inom ramen för detta arbete ingår även att höja berörda aktörers kunskap om vikten av en strategisk hantering av immateriella tillgångar. PRV har fått i uppdrag av regeringen att bistå i det arbetet (Uppdrag att genomföra insatser för nyttiggörande och kommersialisering av innovation N2021/01194).

Utöver detta kan nämnas att det på EU-nivå, inom ramen för EU:s handlingsplan för immateriella tillgångar, kommer att inrättas ett europeiskt informationscenter, som ska fungera som en s.k. one-stop shop för information om immaterialrätt. Enligt uppgift från Regeringskansliet kommer detta center att samverka med de nationella initiativ som redan finns på området.

I Sverige finns vidare en struktur med innovationskontor på ett antal lärosäten, som till del har en rådgivande uppgift när det gäller immaterialrätt.

För närvarande pågår ett arbete för att utveckla denna struktur och göra den mer ändamålsenlig. Hösten 2019 fick en särskild utredare (Alf Karlsson, före detta statssekreterare) i uppdrag av regeringen att föreslå en utvecklad struktur för innovationsstödet vid statliga universitet och högskolor (dir. 2019:72). Syftet var att innovationsstödet vid lärosätena, som för närvarande bl.a. består av holdingbolag och innovationskontor, mer ändamålsenligt ska kunna bidra till att stärka Sveriges innovationskraft och därmed landets konkurrenskraft, sysselsättning och ekonomiska utveckling. Den 30 september 2020 överlämnade utredaren betänkandet Ett utvecklat innovationsstöd vid universitet och högskolor (SOU 2020:59) till regeringen. I betänkandet finns flera förslag om hur det strategiska arbetet bör utformas när det gäller kunskapshöjande insatser om immateriella tillgångar av högskolor, PRV och arbetsgivare. Betänkandet är remitterat bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Under våren 2021 har regeringen gett Vinnova i uppdrag att genom innovationscheckar fortsätta bidra till att höja kunskapen hos företag när det gäller innovation och immateriella tillgångar (Uppdrag att genomföra insatser för nyttiggörande och kommersialisering av innovation N2021/01194).

Skydd för urfolks traditionella kunskap och uttryck

Enligt uppgifter från Regeringskansliet deltar Sverige i FN:s immaterialrättsorgan Wipos mellanstatliga kommitté IGC (Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore). I kommittén diskuteras frågor om skydd för bl.a. urfolks traditionella kunskap och uttryck. Enligt det nu gällande mandatet är slutmålet för förhandlingarna i kommittén att ett eller flera rättsliga instrument tas fram till skydd för genetiska resurser, traditionell kunskap och folklöre. Inför förhandlingarna i kommittén koordineras en gemensam EU-position, vilken enligt Regeringskansliet i många delar sammanfaller med Sveriges position. I förhandlingarna verkar Sverige bl.a. för att ett skydd för traditionell kunskap och traditionella uttryck ska vara evidensbaserat och värna om en rik publik domän, så att kunskaps- och kulturutbyten inom och mellan samhällen inte hämmas, t.ex. genom mekanismer som låser in kunskap och kulturyttringar på obegränsad tid.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen, senast våren 2021 (bet. 2020/21:NU23) avstyrkt motionsyrkanden dels om att mönsterskyddsreglerna bör ses över, dels om att det behövs en särskild immaterialrättsstrategi, dels om att ett immaterialrättscenter bör inrättas. Utskottet hänvisade vid det nämnda tillfället främst till pågående arbete. Företrädarna för Moderaterna och Sverigedemokraterna i utskottet hade andra uppfattningar i olika delar och uttryckte dessa i reservationer. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Våren 2021 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att det behövs förtydliganden när det gäller hur företag kan informera sig om de skyddade

geografiska beteckningar (bet. 2020/21:NU23). Företrädarna för Moderaterna och Kristdemokraterna uttryckte en annan uppfattning i en reservation.

Ett enigt utskott har vid flera tillfällen, senast våren 2021 (bet. 2020/21:NU23), avstyrkt motionsyrkanden dels om att skydda samernas immateriella rättigheter, dels om att vidareförsäljning av falska produkter bör kriminaliseras. Utskottet har hänvisat till gällande rätt och pågående arbete.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Ny immaterialrättsstrategi
- Övriga frågor om immaterialrätt.

Ny immaterialrättsstrategi

I motion 2021/22:3687 (M) yrkande 10 förordas ett tillkännagivande om att en immaterialrättsstrategi tas fram. Utskottet delar i grunden motionärernas syn på vikten av att Sverige intensifierar sitt arbete för att hjälpa svenska företag att kunna ta hand om sina immateriella tillgångar. Utskottet vill därför påminna om det arbete som initierats på EU-nivå och den handlingsplan om immateriella tillgångar som presenterats av kommissionen och som innehåller en rad initiativ. Det handlar bl.a. om att förbättra skyddet av immateriella rättigheter, uppmuntra framför allt små och medelstora företag att effektivt använda sina immateriella tillgångar, förenkla tillgången till och delning av immaterialrättsligt skyddade tillgångar, bekämpa intrången i immateriella rättigheter och verka för en rättvis spelplan på global nivå. När det gäller frågor om AI och immaterialrätt så uppger Regeringskansliet att det pågår diskussioner på både europeisk och internationell nivå om hur bl.a. immaterialrätten i framtiden ska förhålla sig till AI och vilka frågor som lagstiftaren bör ha med sig när det gäller AI, samt att regeringen deltar i dessa diskussioner.

Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Övriga frågor om immaterialrätt

Utskottet vill först och främst framhålla att de immaterialrättsliga skydden skapar viktiga förutsättningar för att tillgängliggöra de kommersiella värdena av forskning och innovation. Väl fungerande immaterialrättsliga skydd är därför mycket betydelsefulla för svenska företags konkurrenskraft och tillväxtpotentialer. I motion 2021/22:3687 (M) yrkande 12 förordas att reglerna som rör mönsterrätt ska ses över. Utskottet vill med anledning av yrkandet påminna om att en översyn av regelverken för mönsterskydd har inletts på EU-nivå och att kommissionen väntas presentera konkreta förslag under 2022. Utskottet avser att noga följa det fortsatta arbetet men ser inget behov av att förorda något tillkännagivande när det gäller mönsterrätt.

I motionerna 2021/22:1798 (S) och 2021/22:2435 (SD) yrkande 1 föreslås att ett kunskapscenter för immaterialrätt införs. I motion 2021/22:2435 (SD) yrkande 2 föreslås även att en myndighet utses som ska assistera svenska företag och uppfinnare vid immaterialrättsintrång. Utskottet kan konstatera att det framgår av propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige, som riksdagen antog våren 2021, att regeringen ska inrätta en arena för innovationsupphandling med syftet att öka och stimulera innovationsupphandlingar i Sverige. Utskottet noterar att Upphandlingsmyndigheten under 2022 lanserat en arena för innovationsupphandling för att fler sådana upphandlingar ska genomföras i Sverige. Inom ramen för detta arbete ingår även att höja berörda aktörers kunskap om vikten av en strategisk hantering av immateriella tillgångar, och PRV har fått i uppdrag av regeringen att bistå i det arbetet. Utöver detta vill utskottet påminna om att det inom ramen för EU:s handlingsplan för immateriella tillgångar kommer att inrättas ett europeiskt informationscenter, som ska fungera som en s.k. one-stop shop för information om immaterialrätt.

I motion 2021/22:2430 (SD) yrkande 6 förordas ett tillkännagivande om att regeringen utvärderar de regler som trädde ikraft hösten 2020 med anledning av att riksdagen biföll propositionen Skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång (prop. 2019/20:149, bet. 2019/20:NU18, rskr. 2019/20:312). Motionärerna anser att de ska utvärderas tre år efter att de trätt i kraft. Motionärerna anger att det är angeläget att säkerställa att lagstiftningen får avsedd effekt och träffar den organiserade brottsligheten. Med anledning av det som framförs i den nämnda motionen vill utskottet framhålla att de lagändringar som avses innehåller s.k. kvalifikationsgrunder, dvs. vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt. Som redovisats i det föregående kan det på så sätt säkerställas att ett brott som regel kommer att bedömas som grovt, om det finns sådana omständigheter som lagstiftaren särskilt framhållit. Utskottet avser inte att förordna något tillkännagivande i linje med det som föreslås i den nyssnämnda motionen.

Våren 2021 trädde som redovisats nya regler i kraft när det gäller bl.a. skydd för geografiska beteckningar. I motion 2021/22:4217 (KD) yrkande 44 anförs att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att företag kan informera sig på ett snabbt och effektivt sätt om vilka beteckningar som skyddas. Utskottet noterar att det i dag är möjligt att söka efter och få ytterligare information om vilka beteckningar som är skyddade i EU och Sverige i elektroniska register och databaser som tillhandahålls av kommissionen och att det i Sverige är Livsmedelsverket som har hand om frågor som rör geografiska beteckningar och tillhandahåller information om dessa. Motionsyrkandet kan därmed lämnas utan åtgärd.

Förslag som rör varumärkesrätt och piratkopierade varor framförs i motion 2021/22:2037 (SD). Hållningen är att den svenska lagstiftningen bör skärpas på flera områden för att motverka piratkopiering. Som redovisats har utskottet tidigare avstyrkt liknande motionsyrkanden bl.a. mot bakgrund av att riksdagen våren 2016 antog ett förslag som gör det möjligt för Tullverket att

ingripa mot misstänkta varumärkesförfalskningar i vissa fall, och mot bakgrund av kunskapshöjande insatser från t.ex. PRV. Utskottet ser inget behov av att riksdagen agerar i denna fråga.

Avslutningsvis framhålls det i motion 2021/22:3355 (KD) yrkande 6 att regeringen bör se över möjligheterna att stärka samernas immateriella rättigheter till deras eget kulturarv. Enligt uppgifter från Regeringskansliet behandlas denna typ av frågor inom ramen för Wipos arbete där Sverige deltar, och enligt utskottets uppfattning bör arbetet inte föregripas av att riksdagen uttalar sig i frågan.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks därmed.

Reservationer

1. Vissa frågor om upphovsrätt, punkt 1 (M)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3368 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 22 och avslår motionerna

2021/22:274 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD),

2021/22:845 av Sofia Westergren m.fl. (M) yrkandena 1 och 2,

2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1–5 och

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 10.

Ställningstagande

Strömmade tjänster för rörliga medier har snabbt vunnit terräng och i dag prenumererar ett genomsnittligt svenskt hushåll på minst en strömningstjänst. Den digitala omställningen har varit särskilt tydlig och genomgripande för dagspressen. De annonsintäkter som tidigare finansierat det redaktionella arbetet tillfaller i dagsläget i hög utsträckning bolagen bakom sökmotorer och sociala medier. I dag beräknas 70 procent av nya annonsinvesteringar gå till bolagen bakom t.ex. Google och Facebook. Grunden för dagspressens traditionella affärsmodell där annonsintäkterna varit den huvudsakliga intäktskällan finns därmed inte längre. Därtill har bolagen bakom sökmotorer och sociala medier kunnat dra nytta av pressens produkt, dvs. det journalistiskt producerade innehållet för att öka dragningskraften till sin egen produkt, ofta utan ersättning. Resultatet har blivit en snabb utslagning av dagspress och en utmanande omställning för de få som ändå finns kvar. EU:s nya upphovsrättsdirektiv som syftar till en harmonisering av upphovsrätten öppnar bl.a. upp för ersättning till mediebolag och publicister. Att medier ska kunna få betalt för sitt innehåll anser vi dock vara betydelsefullt. Samtidigt vill vi påpeka att det är av stor betydelse att den kommande regleringen inte utformas så att den stryper informationsflödet på nätet.

En ytterligare betydelsefull fråga som adresseras av många mediehus rör hur redaktionellt innehåll bör värnas från att bli nedplockat av t.ex. sociala plattformar när dessa menar att innehållet bryter mot deras användarvillkor.

Frågan om särskilda regler för redaktionellt innehåll som publiceras på plattformarna kompliceras exempelvis av att EU inte har något gemensamt medie-etiskt system eller regler för vad som ska klassas som redaktionellt innehåll. Gränsdragningarna som ska göras i genomförandet av direktivet kan således bli svåra.

Mot denna bakgrund anser vi att det är viktigt att regeringen ser till att den kommande regleringen som genomför EU:s nya upphovsrättsdirektiv i svensk rätt är utformad så att skyddet för immateriella tillgångar liksom villkoren för att träffa upphovsrättsliga avtal harmoniseras inom EU.

Detta anser vi att riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

2. Vissa frågor om upphovsrätt, punkt 1 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1–5 och
avslår motionerna

2021/22:274 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD),
2021/22:845 av Sofia Westergren m.fl. (M) yrkandena 1 och 2,
2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 10 och
2021/22:3368 av Viktor Wärmick m.fl. (M) yrkande 22.

Ställningstagande

Immateriella värden har i takt med den tekniska utvecklingen och informationssamhällets mognad kommit att bli en alltmer betydelsefull del av samhällsekonomin. Samtidigt har utvecklingen inneburit att teknik och information sprids, konsumeras och förbrukas snabbare än tidigare. Digital teknik och internet har kommit att ta platsen som den primära plattformen såväl för den demokratiska debatten och spridningen av information och nyheter, som för konsumtionen av kultur och underhållning. Det upphovsrättsliga regelverket bygger dock fortfarande till stora delar på den ordning som tillkom när tryckpresstekniken var den gängse plattformen för informationsspridning. Att framställa och publicera bilder, att sprida vidare information på bloggar och sociala medier och att publicera texter av varierande verkshöjd för en potentiellt global publik är en naturlig del av vardagen för många och präglar hur människor interagerar på internet i det moderna samhället. Vi vill därför

påpeka att sådana beteendemönster passar dåligt med dagens upphovsrättsliga regelverk där den som sprider vidare en bild, text eller artikel på sociala medier mycket väl kan begå upphovsrättsintrång om upphovsmannens medgivande saknas. Upphovsrätten behöver därför reformeras och anpassas till hur det digitala samhället i dag fungerar i praktiken.

Vidare vill vi framhålla att yttrandefriheten är en av de viktigaste grundpelarna i den västerländska demokratiska samhällsmodellen. Yttrandefriheten tillkommer envar, och en allt viktigare del av samhällsdebatten och åsiktsbildningen sker på internet. Vi menar att det är fundamentalt att upprätthålla en god marginal mellan eventuella åtgärder för upphovsrättsskydd och skyddet för åsiktsbildning som sker genom exempelvis informationsförmedling, satir och debatt på internet. Vi kan konstatera att ett nytt upphovsrättsdirektiv antogs inom EU 2019 med syftet att stärka den digitala inre marknaden och skapa förutsättningar för innovation, kreativitet och investeringar. Vi menar att direktivet – så som det ser ut i dag – med stor sannolikhet kommer att skapa betydligt fler problem än vad det löser och på flera sätt begränsa yttrandefriheten på internet. Företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet ställde sig därför bakom riksdagens tillkännagivande från våren 2020 om att regeringen bör arbeta för att revidera direktivet. Utöver att detta viktiga arbete bör genomföras av regeringen i enlighet med tillkännagivandet menar vi att de upphovsrättsliga regler som gäller i dag och begränsar yttrandefriheten bör ses över.

Vi vill vidare framhålla att de inskränkningar som finns i upphovsrätten i dag grundar sig i omoderna förhållanden när det gäller hur information används och sprids och behöver anpassas efter det moderna samhället. I dag är inskränkningar möjliga t.ex. när det gäller framställning av tillfälliga exemplar av ett verk i en teknisk process, för privatkopiering och för undervisningsändamål. Det är också möjligt med undantag från upphovsrätten för att citera utifrån vad som överensstämmer med god sed. Citaträtten gäller dock inte bildmedier. Det är enligt vår mening nödvändigt att lagstiftaren verkar för att införa mer flexibla inskränkningar i upphovsrätten utifrån vad som är skäligt med hänsyn till samhällets utveckling, intresset av att nya informationstjänster ska kunna utvecklas och vad som i övrigt kan anses brukligt i samhället. Vi menar att det t.ex. innebär att rätten att använda upphovsrättsskyddade alster i satir, opinionsbildning och samhällskritik särskilt bör bejakas. Citaträtten bör därtill vidgas så att den även tillåter legitimt användande av framställningar i bildmaterial. I ett sådant sammanhang bör man särskilt dra lärdom av hur andra länder i västvärlden valt att utforma flexibla inskränkningar i upphovsrätten, t.ex. den amerikanska modellen för s.k. fair use.

En oinskränkt ensamrätt till tankegodis kan inte vara en självklarhet, och upphovsrätt kan inte rakt av jämföras med äganderätt. En väsentlig skillnad från äganderätt är att upphovsrätten inte är evig, och huvudregeln i gällande rätt är att upphovsrätten löper ut 70 år efter upphovsmannens död. I praktiken innebär det att ett verk oftast är skyddat från fri användning i mer än ett

århundrade efter att det skapats. Långa skyddstider kan innebära att allmänhetens respekt och förtroende för upphovsrätten undergrävs och att tillväxt- och utvecklingsintressen hämmas. Vi menar att detta inte är rimligt i dagens digitala värld. Skyddstiderna bör ses över, och det bör tas hänsyn till om det eventuellt bör krävas en aktiv åtgärd från upphovsmannen för att bevara ensamrätten till hans eller hennes verk efter att en viss tid förflutit.

Vi vill vidare belysa behovet av att skapa goda förutsättningar för branschen att utveckla nya legala tjänster för spridning av upphovsrättskyddat material. Vi ser att nya affärsmodeller under senare år vuxit fram som ger konsumenterna enkel och snabb tillgång till ett stort utbud av kultur och underhållning. Därmed minskar incitamenten att nyttja illegala tjänster. Med fullgoda alternativ till illegala tjänster som lever upp till konsumenternas förväntningar upprätthålls också den allmänna respekten för upphovsrätten. Det förutsätter självklart att upphovsrättslagstiftningen också är utformad för att uppmuntra och underlätta framväxten av sådana affärsmodeller. I sammanhanget bör även system för licensiering av skyddade verk, särskilt när det gäller rörliga medier, ses över för att en sådan utveckling ska bli verklighet.

Avslutningsvis vill vi påpeka att ett internationellt rättsligt samarbete är viktigt för att bekämpa storskaliga intrång och illegala tjänster vars affärsmodeller bygger på att olovligen tillhandahålla upphovsrättskyddat material genom nedladdning eller streaming. I ett sådant arbete är det dock viktigt att öppenheten på internet värnas. Strävan att bekämpa upphovsrättsintrång får aldrig bli överordnad intresset av ett fortsatt öppet internet och enskildas tillgång till ett fritt informationsflöde. Sverige bör därför inom ramen för EU och internationella forum motverka en utveckling som innebär att internetplattformar och tillhandahållare av sociala medier åläggs ett övergripande tillsyns- och ersättningsansvar för vad enskilda användare publicerar. Som nämnts ovan måste också särskilt respekten för åsiktsyttringar och en fri opinionsbildning genom satir, referat och nyhetsförmedling värnas när man överväger nya åtgärder mot upphovsrättsintrång.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

3. Vissa frågor om upphovsrätt, punkt 1 (C)

av Helena Lindahl (C) och Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 10 och
avslår motionerna

2021/22:274 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD),
2021/22:845 av Sofia Westergren m.fl. (M) yrkandena 1 och 2,
2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1–5 och
2021/22:3368 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 22.

Ställningstagande

Ett starkt skydd för immateriella rättigheter är avgörande för Sveriges växande och välfärdsskapande företag. En del av de immateriella skydden är upphovsrätten, som är grundläggande för att uppmuntra och stimulera kreativt skapande. Vi vill understryka att upphovsrätten måste värnas och respekteras även på internet. Därför är det viktigt att det finns en modern lagstiftning som på ett ändamålsenligt sätt kan hantera upphovsrättsfrågor på den digitala marknaden. Ett arbete med att ta fram ett nytt upphovsrättsligt ramverk pågick under lång tid inom EU och mynnade ut i att ett nytt upphovsrättsdirektiv antogs 2019. Tyvärr kan vi konstatera att det finns bestämmelser i direktivet som inte är väl avvägda och där balansen mellan olika viktiga intressen saknas. Det handlar främst om direktivets artiklar 15 och 17 (tidigare 11 och 13) som vi menar hotar yttrandefriheten på internet. Företrädare för Centerpartiet i utskottet stod följaktligen bakom det tillkännagivande som utskottet förordade våren 2020 om att direktivet bör revideras i dessa delar.

I anslutning till detta vill vi understryka att ett ogenomtänkt genomförande av direktivet i medlemsstaterna riskerar att göra situationen än värre. Självfallet borde regeringen ha hanterat dessa frågor på ett bättre sätt när direktivet arbetades fram. Beklagligt nog antogs direktivet i strid med den svenska uppfattningen, och vi kan inte annat än att konstatera att det svenska genomförandearbetet alltjämt pågår.

Mot bakgrund av de regler som inom ramen för denna process ska genomföras i svensk rätt anser vi att det är nödvändigt att regeringen vidtar åtgärder för att genomförandearbetet tar utgångspunkt i att bevara yttrandefriheten på internet och att detta även sedan får genomslag i den kommande lagstiftningen.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

4. Upphovsrättsskyddade konstverk på offentliga platser, punkt 2 (SD, C)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Helena Lindahl (C), Alexander Christiansson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 8 och
2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 30.

Ställningstagande

Den tekniska utvecklingen är snabb, och vi lever i ett alltmer digitaliserat samhälle. Det är därför viktigt att lagar och regler är anpassade efter dagens verklighet. Upphovsrättslagstiftningen är i flera avseenden föråldrad och reglerar i mångt och mycket förhållanden som gällde för decennier sedan. Ett sådant område är den s.k. panoramafriheten. Efter ett beslut i Patent- och marknadsdomstolen finns det tveksamheter om huruvida man får dela bilder på offentlig konst digitalt utan att betala ersättning till konstnären. Att dela bilderna analogt är däremot tillåtet. Det är märkligt att avbildningar av offentlig konst, vars syfte är att fritt vara tillgänglig för folket, inte kan spridas fritt i digitala kanaler. För att upphovsrättslagen inte ska få negativa konsekvenser i detta hänseende behöver den moderniseras och bli teknikneutral så att bilder på offentlig konst kan delas online utan restriktioner.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

5. Kostnader i mål om patent, punkt 3 (S, C, MP)

av Jennie Nilsson (S), Mattias Jonsson (S), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Mathias Tegnér (S), Åsa Eriksson (S), Amanda Palmstierna (MP) och Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2435 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 25,

2021/22:3380 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 6 i denna del och

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 11 i denna del.

Ställningstagande

Vi vill först och främst framhålla att patentskyddet och möjligheterna att värna patent är avgörande för det svenska näringslivet och den svenska innovationskraften. De skapar viktiga förutsättningar för att tillgängliggöra de kommersiella värdena av forskning och innovation. Ett väl fungerande patenträttsligt skydd är därmed grundläggande för svenska företags konkurrenskraft och tillväxtpotentialer.

I några motioner anförs att regeringen bör se över processkostnader och tider i civilrättsliga patentmål. I en motion anförs att regeringen bör se över möjligheterna att införa dels ett tak för rättegångskostnader i patentmål, dels

en försäkringslösning för att täcka kostnader för den som hamnar i en patenttvist.

Som en del i ett starkt patentskydd vill vi betona vikten av att det finns möjligheter för även mindre aktörer att försvara patent i domstol. Vi ställer oss dock frågande till lämpligheten i att inrätta denna typ av system på nationell nivå. Vi vill i stället framhålla att det pågår arbete på EU-nivå inom ramen för det enhetliga patentsystemet för att begränsa kostnader för mindre företag. Att arbeta för att få till stånd sådana lösningar är enligt vårt sätt att se betydligt lämpligare än att införa regler som kan innebära att Sverige frångår nationellt etablerade begränsningsregler och grundläggande principer om att vinnande part ska få ersättning för sina skäligen påkallade rättegångskostnader. Vi vill samtidigt påminna om att det har genomförts förändringar som har lett till att handläggningstiderna har förkortats och processkostnaderna minskat. Det har t.ex. inrättats särskilda patent- och marknadsdomstolar som innebär ökad förutsebarhet och minskade kostnader för patenthavarna. Som redovisats i det föregående finns tydliga indikationer från domstolarna på att handläggningstiderna förkortas allt mer och därmed bidrar till att minska rättegångskostnaderna.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

6. Åtalsprövning vid patentintring, punkt 4 (M, KD, L)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M), Camilla Brodin (KD) och Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3380 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 6 i denna del och
2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 11 i denna del.

Ställningstagande

Vi har i det föregående framhållit att regeringen bör se över tider och kostnader i civilrättsliga mål om patent med inriktningen att dessa ska hållas nere. En ytterligare åtgärd som vi ser som betydelsefull för att patent på ett effektivt sätt ska kunna skyddas är att åklagare ska få ökade möjligheter att väcka åtal vid patentintring. Vi är medvetna om att dessa regler justerades hösten 2020, vilket innebar något sänkta trösklar för åklagare att kunna väcka åtal. Vi menar dock att mer måste göras och att regeringen bör se över åtalsprövningsreglerna i patentlagen.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

7. Ny immaterialrättsstrategi, punkt 5 (M, KD, L)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M), Camilla Brodin (KD) och Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 10.

Ställningstagande

Ett starkt skydd för immateriella rättigheter är avgörande för Sveriges växande och välfärdsskapande företag. I takt med utvecklingen av innovationer, digitalisering och ny teknik måste Sverige skapa ökade möjligheter för svenska företag att stå starka i den internationella konkurrensen. Ett första nödvändigt steg vore att inrätta en nationell strategi för immaterialrättsfrågor. Immaterialrättsområdet, som i stora delar har ett juridiskt fokus, måste på ett mycket tydligare sätt bli en integrerad del av näringspolitiken. Det är enligt vår mening en mycket viktig utgångspunkt som regeringen borde ha anammat för länge sedan. I ett första skede bör det göras en kartläggning av de immaterialrättsliga aspekterna i det svenska näringslivet. Det är av stor vikt att utreda hur stor andel av svenska företag som skyddar sina immateriella tillgångar och om det finns potential att öka den andelen. Vidare bör informations- och utbildningsinsatserna kring immaterialrätten stärkas. PRV måste ges en tydlig roll att aktivt informera svenska företag om immaterialrättens möjligheter. Även andra myndigheter, såsom Vinnova och Tillväxtverket, bör få tydliga uppdrag att sprida kunskap och information om immaterialrätten. Ett ökat kunskapsutbyte mellan myndigheter skulle dessutom vara ett steg i denna riktning. En immaterialrättsstrategi bör även innefatta en plan för hur lagstiftaren löpande ska arbeta för en anpassning av lagstiftningen i relation till den rådande tekniska utvecklingen. Inom exempelvis digitalisering och AI går utvecklingen fort, och Sverige får inte halka efter och riskera att förlora växande företag på grund av brister i de immaterialrättsliga skydden.

Detta anser vi att riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

8. Övriga frågor om immaterialrätt, punkt 6 (M)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Lotta Olsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3687 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 12 och
avslår motionerna
2021/22:1798 av Markus Selin (S),
2021/22:2037 av Johnny Skalin (SD),
2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 6,
2021/22:2435 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2021/22:3355 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 6 och
2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 44.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att mönsterskyddet, liksom skyddet för andra immateriella tillgångar, är viktigt för företagen allteftersom konkurrens på marknaden ökar. Att vara ensam om sin design är en konkurrensfördel och stora ekonomiska värden kan finnas i ett designskydd. Vi vill understryka vikten av att det finns ett väl fungerande regelverk för mönsterskydd och att det behöver vara lätt för företag att ansöka och förnya sådana skydd. Vi ser att det finns ett stort behov av förenklade regler när det gäller mönsterskydd, exempelvis för ansöknings- och förnyelseförfaranden. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen behöver se över reglerna på mönsterskyddsområdet.

Detta anser vi att riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

9. Övriga frågor om immaterialrätt, punkt 6 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 6 och
2021/22:2435 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt
avslår motionerna
2021/22:1798 av Markus Selin (S),
2021/22:2037 av Johnny Skalin (SD),
2021/22:3355 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 6,
2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 12 och
2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 44.

Ställningstagande

Som vi i det föregående framhållit anser vi att staten bör ta ett större ansvar för att hjälpa svenska företag att skydda sina immateriella rättigheter. En ytterligare åtgärd som vi här vill framhålla som mycket betydelsefull är att ett kunskapscenter för immaterialrättsliga frågor bör inrättas. Där ska man kunna samla och knyta samman kompetenser inom patent och övriga immaterialrättsliga frågor. Centret ska även arbeta med uppsökande verksamhet när det gäller exempelvis utbildningar och samtidigt fungera som ett stöd för svenska företagare som söker kunskap eller har hamnat i trångmål. Kunskapscentret bör ha representation från såväl myndigheter och akademien som näringslivet. Som komplement till ett sådant kunskapscenter bör en myndighet få i uppdrag att assistera svenska företag och uppfinnare som råkar ut för immaterialrättsliga intrång i exempelvis USA, Kina och Japan.

När det närmare gäller de svenska lagar som innehåller regler om de olika immaterialrättsliga skydden ställde vi oss våren 2020 bakom regeringens proposition om skärpta straff för allvarliga fall av immaterialrättsintrång. Denna lagstiftningen är viktig, inte minst för att skydda kreatörers och företags rättigheter till sin egendom. Vi vill dock återigen uttrycka vår oro för hur den nya lagstiftningen framöver kommer att tillämpas i förhållande till t.ex. fildelning som utförts av enskilda individer. För att undvika att reglerna i praktiken kommer att leda till att enskilda jagas i stället för att omfattande organiserad brottslig verksamhet bekämpas anser vi att den skärpta lagstiftningen bör utvärderas tre år efter att den trädde i kraft.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

10. Övriga frågor om immaterialrätt, punkt 6 (KD)

av Camilla Brodin (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 44 och
avslår motionerna
2021/22:1798 av Markus Selin (S),
2021/22:2037 av Johnny Skalin (SD),
2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 6,
2021/22:2435 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2021/22:3355 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 6 och
2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 12.

Ställningstagande

Som framgår av det föregående ställde jag mig bakom de förslag som regeringen våren 2021 lade fram i propositionen Stärkt skydd för geografiska beteckningar och tydligare regler vid registrering av varumärken och företagsnamn i ond tro (prop. 2020/21:125, bet. 2020/21:NU23). Jag ser i grunden positivt på de ändringar i varumärkeslagens bestämmelser som genomfördes om skadestånd och andra sanktioner som ska kunna tillämpas i samband med intrång i geografiska beteckningar. Det är för mig en självklarhet att både konsumenter och företag vill veta ursprunget på de varor man köper och säljer och att det vid förfalskningar och bedrägerier ska finnas kännbara sanktioner. Verkligheten är emellertid något mer komplicerad än så. I den nämnda propositionen tog regeringen t.ex. inte hänsyn till att det utöver sådana beteckningar som i princip alla känner till (som champagne) finns många okända beteckningar som är skyddade. Det är inte en självklarhet att ett företag kan lotsa sig fram till vilka beteckningar som är skyddade utan en bra vägledning och lätthanterliga system. Regelkrångel, byråkrati och onödig administration ska enligt min uppfattning undvikas i största möjligaste mån för att underlätta för företag att göra rätt. I detta fall menar jag att det är tydligt att ytterligare åtgärder bör vidtas. Jag anser att regeringen därför bör återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer att företag kan informera sig på ett snabbt och effektivt sätt om vilka geografiska beteckningar som skyddas.

Detta är något som riksdagen bör ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:274 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta inom EU för att riva upp lagen om civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:845 av Sofia Westergren m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en åtgärdsplan för att komma till rätta med bristande upphovsrättsregistrering av digitalt innehåll och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upphovsrättsregistrering bör utföras under reglering av de svenska myndigheterna i likhet med befintlig företagsregistrering och handel med företagsaktier och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1798 av Markus Selin (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att göra universitet till immaterialrättscenter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2037 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att köp och vidareförsäljning av falska produkter bör kriminaliseras och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2430 av Josef Fransson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera upphovsrätten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vidgade inskränkningar i upphovsrätten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om upphovsrättsliga skyddstider och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta legalt tillgängliggörande av upphovsrättsskyddade verk och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att avskaffa regler på upphovsrättsområdet som står i konflikt med intresset av ett fritt internet och en fri åsiktsbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera straffskärpningarna i och med antagandet av proposition 2019/20:149 Skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att revidera lagstiftningen så att fri spridning av offentlig konst möjliggörs och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2435 av Josef Fransson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett kunskapscenter för immaterialrättsliga frågor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utse en myndighet för att assistera svenska företag och uppfinnare vid immaterialrättsligt intrång och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en försäkringslösning för den som hamnar i en tvist om intrång, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett tak för rättegångskostnad vid patenttvist och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur patenträttigheterna kan ses över, bl.a. med avseende på hur obalansen mellan parterna vid rättegångar påverkar nyttiggörande av forskning och innovationsviljan, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om implementeringen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/790 och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att legalisera digital publicering av avbildningar av konstverk som finns i det offentliga rummet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3355 av Magnus Jacobsson (KD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se hur samernas gemensamma immateriella och kulturella rättigheter kan skyddas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3368 av Viktor Wärnick m.fl. (M):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en digital inre marknad inom EU förutsätter att skyddet för immateriella tillgångar liksom villkoren för att träffa upphovsrättsliga avtal harmoniseras och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3380 av Arman Teimouri m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att patenträttigheterna ska stärkas för att bättre skydda de företag som drabbas av patentinfrång, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en svensk immaterialrättsstrategi och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över processrätten i patenträttsliga mål och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna för mönsterskydd och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skyddade geografiska beteckningar och tillkännager detta för regeringen.